

NOTĂ INFORMATIVĂ

la proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar fost elaborat de către Ministerul Justiției în colaborare cu instituțiile publice de expertiză judiciară.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Actualmente, principiile activității de expertiză judiciară, modul de realizare a expertizelor judiciare, procedura de admitere în profesia de expert judiciar, statutul expertului judiciar, formele de organizare a activității de expertiză judiciară sunt reglementate de Legea nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, care a intrat în vigoare în anul adoptării.

Pe parcursul implementării Legii nr. 68/2016 și monitorizării impactului acesteia asupra sistemului de expertiză judiciară și a actorilor implicați în implementare s-au atestat anumite deficiențe, lacune legislative, diferențe de reglementare în raport cu celelalte profesii conexe sistemului justiției, dar și unele proceduri anevoioase, care conduc la destabilizarea domeniului, făcându-l vulnerabil în fața actualelor provocări.

Mai mult, odată cu intrarea în vigoare a legii menționate, în profesia de expert judiciar se observă o reticență de a accede, or, în mai multe specialități există o insuficiență de experți judiciari, fapt datorat inclusiv formalităților excesive în procesul de a accede în profesie. Acest fapt contribuie la subminarea sistemului expertizei judiciare, mai ales în situația în care cea mai mare parte a experților judiciari sunt de o vârstă înaintată, care odată cu împlinirea vârstei de pensionare vor provoca enorme lipse de personal în domeniu.

De asemenea, actualul proces de calificare și evaluare a experților judiciari reprezintă una dintre problemele cu cel mai înalt grad de complexitate, în virtutea dificultății creării unui număr mare de componente a Comisiei de calificare și evaluare, corelativ tipului specialității de expertiză judiciară în care se evaluează expertul ce poate deține mai multe specialități sau, după caz, în care se califică candidatul.

Mai mult, Ministerul Justiției care are printre funcțiile de bază - monitorizarea și efectuarea controlului asupra modului în care sînt exercitate profesiile și prestate serviciile juridice, nu face parte, prin intermediul unui membru, din componența Comisiei de calificare și evaluare a experților judiciari, însă doar asigură secretariatul acesteia. În acest context, ministerul este în imposibilitate de a interveni eficient, cu o poziție clară pe aspecte de realizare a procedurilor și cu suport pe aspecte juridice, ceea ce nu aduce plus valoare procesului de calificare și evaluare a experților judiciari.

De asemenea, în procesul de a accede în profesie se atestă reglementări incerte, cu caracter interpretabil cu privire la efectuarea stagiului profesional pentru unii experți judiciari. Or, potrivit art. 55 alin. (7), *expertul judiciar care a obținut calificativul „nesatisfăcător” la evaluarea ordinară sau la evaluarea extraordinară organizată în condițiile art. 55 alin. (4) și (5) este supus unei noi evaluări extraordinare la expirarea unui an de la data evaluării ordinare. Dacă în urma acestei evaluări expertul judiciar obține de asemenea calificativul „nesatisfăcător”, **acestuia i se retrage calitatea de expert judiciar în specialitatea respectivă.***

Pe de altă parte art. 40 la alin. (4) scutește aceste persoane de efectuarea stagiului stabilind expres că, *sunt scutite de efectuarea stagiului profesional persoanele care au absolvit instituții de învățămînt superior specializate în domeniul expertizelor judiciare și nu au trecut mai mult de 2 ani de la absolvire, persoanele care, anterior depunerii solicitării de atribuire a calității de expert*

judiciar, au activat în această calitate cel puțin 5 ani, iar de la momentul încetării activității nu au trecut mai mult de 2 ani, precum și persoana prevăzută la art. 55 alin. (7).

Astfel, norma scutește persoanele cu licența deja retrasă, de efectuarea stagiului profesional, indiferent de specialitatea în care ar dori candidatul să obțină o nouă licență de expert judiciar, prin prisma faptului că aceasta a obținut calificativul „nesatisfăcător”. Prin urmare, un expert judiciar cărui i-a fost retrasă licența ar fi în prioritate și avantajat în raport cu alți candidați care ar dori să obțină statutul de expert judiciar, fapt inadmisibil pentru un sistem de expertiză judiciară bazat pe profesionalism.

O deficiență majoră de implementare a Legii nr. 68/2016 se atestă și în procesul pierderii calității de expert judiciar. Astfel, practica denotă că majoritatea experților judiciari sunt calificați și dețin cel puțin 2 specialități. Potrivit art. 64 alin. (1) lit.c) calitatea de expert judiciar poate fi pierdută prin renunțare, expusă în cerere și depusă la Ministerul Justiției. Respectiv, în situațiile rezultate din practică expertul judiciar care din motive proprii/personale intenționează să renunțe la una din specialitățile deținute, acest renunț poate fi interpretat drept renunț la licența de expert judiciar/la statutul de expert judiciar, lăsând la decizia autorității publice de a hotărâ cum să acționeze. Cadrul lacunar menționat generează deficiențe și în situația în care expertul judiciar după evaluare într-o anumită specialitate obține calificativul „nesatisfăcător”, care potrivit art. 55 alin. (7) reprezintă temei pentru pierderea calității de expert judiciar în specialitatea respectivă.

Totodată, la art. 46 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 68/2016, unde sunt reglementate temeiurile de retragere a licenței se stabilește că *licența pentru exercitarea profesiei de expert judiciar se retrage în cazul în care expertul judiciar a obținut calificativul „nesatisfăcător” la evaluarea susținută în condițiile art. 55 alin. (4) și (5)*. Respectiv, deși expertul judiciar urmare a evaluării pierde calitatea de expert judiciar pentru o anumită specialitate, acestuia i-ar putea fi retrasă licența în general, și pentru celelalte specialități deținute, indiferent de procedura de evaluare pentru celelalte specialități, fapt inadmisibil în situația crizei existente în sistemul de expertiză judiciară, care la moment se confruntă cu lipse enorme de personal.

În acest context, prin proiect se propune:

- reformarea procedurii de accesare în profesia de expert judiciar în scopul facilitării procesului de constituire și desfășurare a ședințelor Comisiilor de calificare a experților judiciari;
- elucidarea aspectelor privind procedura de pierdere/renunțare/retragere a dreptului de efectuare a expertizelor judiciare într-o specialitate pentru situațiile în care expertul judiciar deține calificarea în mai multe specialități;
- clarificarea aspectelor privind întocmirea și arhivarea rapoartelor de expertiză judiciară, eliberarea acestora și corectarea greșelilor admise în acesta;
- excluderea normelor cu sens echivoc, în vederea neadmiterii dublelor interpretărilor și tratamentului diferențiat;
- stabilirea unei proceduri certe privind contestarea deciziilor Comisiilor de calificare.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

În scopul atingerii obiectivelor propuse, proiectul prevede:

Cu privire la reformarea procedurii de accesare în profesia de expert judiciar.

Potrivit propunerii de modificare și completare a art. 43, examenul de calificare în profesia de expert judiciar se va susține la Comisia de calificare a experților judiciari, care se formează în fiecare instituție de expertiză judiciară, iar persoana care intenționează să-și desfășoare activitatea în cadrul unui birou de expertiză judiciară se va admite la examenul de calificare la una din instituțiile publice de expertiză judiciară, după depunerea actelor necesare și achitarea la contul bancar al instituției respective a taxei obligatorii în mărime de 20 de unități convenționale. Candidatul individual urmează să selecteze una din instituțiile publice de expertiză judiciară, unde

conform Registrului de stat al experților judiciari activează experți calificați în specialitatea în care acesta intenționează să se califice.

Potrivit noii redacții pentru alineatul (4) a art. 43, în componența Comisiei de calificare constituită în cadrul fiecărei instituții publice de expertiză judiciară, se va include cel puțin un reprezentant al Ministerului Justiției. Propunerea survine din considerentul în care Ministerul Justiției în calitate de instituție de politici în domeniul expertizei judiciare, cu funcții în domeniul profesiilor și serviciilor juridice, urmează să monitorizeze și să identifice deficiențele de implementare și impactul cadrului legal. Participarea reprezentantului ministerului în ședințele comisiilor de calificare vor oferi posibilitatea maximă de realizare a funcțiilor respective într-un termen optim și a interveni, după caz, în termeni utili în vederea perfecționării cadrului legal. Secretariatul comisiilor de calificare, potrivit proiectului, urmează a fi asigurat de către instituțiile publice de expertiză judiciară.

Astfel, proiectul descentralizează modul de formare a Comisiilor de calificare a experților judiciari, pe de o parte, deoarece Comisia de calificarea a experților judiciari, conform intervențiilor propuse la art. 43 din Legea nr. 68/2016, se va constitui în cadrul fiecărei instituții publice de expertiză judiciară, prin ordin al conducătorului instituției publice respective, or actualmente aceasta se constituie în cadrul Ministerului Justiției. Pe de altă parte, în componența Comisiilor de calificare va fi un membru cu drepturi depline, desemnat de către Ministerul Justiției. În același timp, potrivit modificărilor propuse la art. 43 alin. (6), Comisiile de calificare nu vor mai desfășura și evaluarea experților judiciari și urmează să fie organizate și să-și desfășoare activitatea potrivit unui regulament unic, aprobat prin hotărâre de Guvern.

➤ Concomitent, proiectul stabilește și *exigențe cu privire formarea experților judiciari*, astfel încât până la solicitarea de eliberare a licenței de expert judiciar, aceștia urmează să efectueze și să facă dovada urmării cursului cu privire la procedurile privind expertiza judiciară de la Institutul Național al Justiției. Astfel, potrivit modificărilor propuse la art. 42 alin. (4) lit. a) expertul stagiar are obligația să urmeze cursuri de formare inițială, *inclusiv cursul cu privire la procedurile privind expertiza judiciară de la Institutul Național al Justiției*.

Modificarea propusă va asigura formarea profesională uniformă a experților judiciari, astfel încât aceștia să obțină cunoștințe în domeniul dreptului, necesare în procesul de efectuare a expertizelor judiciare și întocmire a raportului de expertiză.

➤ *În partea ce ține de elucidarea unor aspecte privind procedura de pierdere/renunțare/retragere a dreptului de efectuare a expertizelor judiciare într-o specialitate, pentru situațiile în care expertul judiciar deține calificarea în mai multe specialități*, proiectul vine cu soluția de reglementare expresă a posibilității de certificare a calificării deținute prin intermediul anexei la licența de expert judiciar.

Astfel, potrivit proiectului expertul judiciar va putea renunța la una din specialități sau pierde dreptul de a efectua expertize judiciare în una din specialități, prin procedura restituirii anexei eliberate în specialitatea respectivă la licența deținută, având în continuare posibilitatea de a activa în celelalte specialități pentru care nu a renunțat, după caz, nu a pierdut acest drept urmare a evaluării.

De asemenea, proiectul va stabili valabilitatea anexei care confirmă calificarea într-o anumită specializarea doar până la evaluarea ordinară, după caz, extraordinară a expertului judiciar.

➤ *Cu privire la întocmirea și arhivarea rapoartelor de expertiză judiciară, eliberarea acestora și corectarea greșelilor admise în acestea*.

Potrivit propunerilor de modificare a art. 36 alin. (4) *raportul de expertiză se întocmește într-un număr de exemplare egal cu numărul ordonatorilor plus un exemplar care se arhivează de către instituția publică de expertiză judiciară, după caz, biroul de expertiză judiciară*. Or, potrivit

cadrului legal actual acesta se întocmește în 2 exemplare, ceea ce reprezintă o limită care nu răspunde situațiilor cu pluralitate de ordonatori.

De asemenea, proiectul ajustează prevederile legii și în partea ce ține de eliberarea numărului de exemplare pentru actul de corectare a greșelilor din rapoartele de expertiză judiciară. Respectiv, potrivit modificărilor propuse la art. 38 alin. (3), *exemplarele actului de corectare a greșelilor se transmit persoanelor cărora le-a fost predat raportul de expertiză în care a fost comisă greșeala.*

În vederea unificării reglementărilor în domeniul profesiilor conexe justiției, cu privire la arhivarea rapoartelor de expertiză, potrivit intervențiilor propuse la art. 39 alin. (6) și (7), se prevede că *arhiva rapoartelor de expertiză a expertului judiciar care a desfășurat activitatea în cadrul unui birou de expertiză judiciară și este exclus din Registrul de stat al experților judiciari se păstrează în biroul în care acesta și-a desfășurat activitatea. După caz, se transmite prin ordin al Ministrului Justiției spre păstrare unui alt birou de expertiză judiciară sau unei instituții publice de expertiză judiciară, în care activează cel puțin un expert calificat în cel puțin o specialitate similară deținută de expertul judiciar care a fost radiat din Registrul de Stat al experților judiciari.*

În cazul pierderii sau distrugerii exemplarului raportului de expertiză păstrat în dosarul cauzei judiciare, pot fi eliberate copii autentificate de pe exemplarul raportului de expertiză judiciară arhivat, la solicitarea ordonatorului expertizei. Se interzice ridicarea exemplarului raportului de expertiză arhivat.

➤ *Ce ține de obiectivul privind excluderea normelor cu sens echivoc, în vederea neadmiterii dublelor interpretărilor și tratamentului diferențiat:*

1. Se propune excluderea de la art. 6 alin. (3) a cuvintelor „sau ale instituției publice de expertiză judiciară” prin care se atrage la răspundere, pentru lezarea în drepturi și libertăți, expertul judiciar sau instituția publică de expertiză judiciară. Or, instituțiile publice răspund conform prevederilor Codului administrativ, iar pentru birourile individuale și asociate nu este reglementată răspunderea, respectiv, norma este inechitabilă în raport cu instituțiile publice de expertiză judiciară. Însă, având în vedere că este vorba de o lege specială, răspunderea urmează a fi referită strict față de expertul judiciar, ori aceștia indiferent de forma de organizare răspund pentru acțiuni în legătură cu efectuarea expertizei.

2. Proiectul vine cu propuneri de excludere a alineatelor (2) și (3) de la art. 56 care reglementează modul de acordare a gradelor de calificare experților judiciari, or potrivit acestora gradul de calificare de expert judiciar de categoria a treia se acordă la obținerea calificării de expert judiciar în specialitatea solicitată, iar conferirea gradului de calificare imediat superior se face dacă expertul a obținut calificativul „foarte bine” la evaluarea performanțelor sau calificativul „bine” la ultimele 2 evaluări ale performanțelor.

Conform acestor norme, rezultă că expertul judiciar ar putea deține, câte un grad separat pentru fiecare specialitate, ceea ce provoacă confuzii cu privire la nivelul de calificare a acestuia și modul de salarizare, respectiv în vederea excluderii deficiențelor de implementare, se propune excluderea alineatelor menționate, or soluția juridică privind modul de acordare a gradelor de calificare se regăsește în cadrul subordonat. Potrivit alin. (4) al aceluiași articol se prevede că modul și criteriile de acordare a gradelor de calificare se stabilesc prin regulament separat.

3. De asemenea, proiectul vine să facă o claritate în partea ce ține de laboratorul de expertiză judiciară, or, conform practicii internaționale se consideră valabilă expertiza judiciară dacă laboratorul în care a fost efectuată, este acreditat sau autorizat. Cu titlu de exemplu, în România, procedurii de autorizare sunt supuse doar laboratoarele tehnico-criminalistice private, deductibil, pentru care expertul judiciar solicită înregistrarea unei forme de organizare – birou individual/asociat de expertiză judiciară, celelalte laboratoare aparținând instituțiilor publice de expertiză judiciară, după caz, fiind supuse procedurii de acreditare.

În context, potrivit proiectului în scopul clarificării aspectelor ce țin de categoria de laboratoare pentru care este suficientă procedura autorizării, proiectul propune modificarea alineatului (1) de la art. 73 care va stabili că *laboratoarele de expertiză judiciară private pot fi acreditate sau autorizate, iar autorizarea laboratoarelor de expertize judiciare pentru experții judiciari care desfășoară activitatea în cadrul biroului de expertiză judiciară sau intenționează să înregistreze o formă de organizare a activității, se efectuează potrivit regulamentului aprobat prin ordin al ministrului justiției.*”;

Totodată, alineatul (3) din același articol urmează a fi exclus, or în redacția actuală, aceasta lasă loc de interpretare cu privire la fondatorii laboratorului de expertiză judiciară, în raport cu fondatorii birourilor individuale și asociate de expertiză judiciară, sau laboratorul reprezintă o condiționalitate de înregistrare a formei de organizare pentru care este imperativ fondatorul/fondatorii/asociații.

4. În același context, proiectul de lege intervine, cu modificări în tipologia expertizelor judiciare, pentru a minimiza riscul de confuzie a ordonatorilor între acestea. Respectiv, potrivit modificărilor propuse prin proiect urmează a fi abrogate articolele 27, 28, 30, 32 și 34 care prin efect vor exclude expertizele judiciare primare, de bază, individuale, monospecializate, acestea fiind redenumite conform proiectului în expertize anterioare.

Totodată, rămân drept categorii de expertiză judiciară cele repetate, suplimentare, în comisie, complexe, or modificarea respectivă va contribui și la ajustarea prevederilor legii la codurile de procedură penală și civilă.

➤ *Cu privire la stabilirea unei proceduri certe privind contestarea deciziilor Comisiilor calificare*, atestăm că actualmente Comisia de Contestare ca și organ colegial de soluționare a contestațiilor nu se regăsește în Legea nr. 68/2016, însă este reglementată în cadrul normativ inferior și anume Hotărârea Guvernului nr. 1411/2016. Reglementarea sa prin intermediul cadrului de reglementare secundar este benefică, dar insuficientă. De aceea, s-a propus reglementarea în legea cadru.

Astfel, prin proiect comisia se constituie pe un mandat de 4 ani al membrilor, diferit de durata mandatului membrilor din Comisia de Calificare a Experților Judiciari, care a fost stabilită cu o durată de 5 ani, pentru a evita conflictele de interese.

Membrii Comisiei de contestare ca și cei ai Comisiei de calificare trebuie să dețină o reputație ireproșabilă și un nivel înalt de profesionalism.

4. Fundamentarea economico-financiară

Pentru implementarea proiectului legii pentru modificarea Legii nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar **nu sunt necesare cheltuieli financiare suplimentare**. Cu toate că proiectul prevede la art. 43 alin. (4) că: „*Membrii Comisiei de calificare, inclusiv cei desemnați din rândul funcționarilor publici beneficiază, pentru fiecare ședință la care participă, de o indemnizație echivalentă cu a zecea parte din salariul mediu lunar pe economie prognozat pentru anul în curs, achitată din contul mijloacelor financiare alocate Ministerului Justiției, respectiv instituției publice de expertiză judiciară din bugetul de stat, însă nu mai mult decât pentru trei ședințe pe lună.*”, menționăm că aceste prevederi au fost deja coordonate și acceptate, mai mult au fost votate la 06.06.2024 de către Parlament în a doua lectură prin **proiectul de lege cu privire la modificarea unor acte normative (unele aspecte privind profesiile conexe sistemului justiției)** (la data de 19.06.2024 versiunea finală nu este publicată). Modificările operate prin actualul proiect țin de modul de formare a Comisiei de calificare, însă în ceea ce privește remunerarea cantitativă a membrilor comisiilor deja s-a votat prin proiectul menționat.

Menționăm că, actualmente Comisia de calificare și evaluare a experților judiciari se constituie în componență diferențiată (ad-hoc) pentru fiecare expert judiciar într-o singură specialitate. Respectiv, în componența a unui număr de 9 membri ai Comisiilor, statul achită pentru fiecare ședință la care participă membrul, o indemnizație echivalentă cu opt la sută din salariul mediu lunar pe economie, calculată la data desfășurării ședinței, dar nu mai mult decât pentru 4 ședințe pe an.

Practica denotă că din cei 9 membri mai mult de 4 ședințe anuale întrunește doar membrul, care este directorul Centrului Național de Expertize Judiciare de pe lângă Ministerul Justiției, care este de drept și președintele Comisiei de calificare și evaluare.

În rest, ceilalți 8 membri: dintre care 6 experți judiciari de regulă sunt toți diferiți în funcție de specialitatea în care se solicită calificarea și nu depășesc mai mult de 4 ședințe anuale, acestora achitându-se integral indemnizațiile pentru participare. Iar, ceilalți 2 membri reprezentanți ai mediului academic, de regulă se substituie, întrunind de asemenea câte 4 ședințe anuale, care se achită integral din bugetul de stat alocat ministerului.

Astfel, se atestă că de fapt pentru calificarea unui expert judiciar conform prevederilor la zi, statul achită prin intermediul Ministerului Justiției aproximativ 9 864 lei pentru o ședință, conform următoarei formule.

$13\,700 \text{ lei (salariul mediu pe economie)} \times 8\% \text{ (cuantumul indemnizației)} = 1096 \text{ lei}$

$9 \text{ (membri ai Comisiei de calificare)} \times 1096 \text{ lei} = 9\,864 \text{ lei (total pentru ședință membri) la zi, în care se califică de regulă un singur expert judiciar.}$

În acest context, proiectul propune o nouă procedură de calificare potrivit căreia Comisia de calificare se va forma prin ordinul conducătorului instituției publice de expertiză judiciară și se va compune din 5 membri cu durata mandatului de 5 ani, numărul acestora se va minimiza de la 9 la 5 membri. Or, indiferent de numărul de comisii din fiecare instituție publică de expertiză judiciară, componența comisiilor nu se va mai raporta la specialitatea în care candidatul dorește să obțină licența de expert judiciar. Respectiv, la ședințele Comisiei de calificare se vor califica mai mulți experți judiciari, iar numărul ședințelor nu va depinde de fiecare candidat în profesia de expertiză judiciară.

Respectiv, ținând cont de faptul că indicatorul de rezultat, atât al Comisiei actuale, cât și al noilor Comisii se rezumă la numărul experților judiciari calificați și la faptul că numărul membrilor în aceste comisii se reduce cu 4 unități, există premise de a considera proiectul unul diminutiv de cheltuieli din bugetul de stat cu aproximativ 4 384 lei pentru fiecare ședință în care se vor califica mai mulți experți judiciari.

5. Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare.

Urmare a adoptării proiectului de lege va fi necesară elaborarea și adoptarea cadrului normativ subordonat legii.

6. Respectarea transparenței în procesul decizional

Conform prevederilor art. 20 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative elaborarea prezentului proiect de lege a fost demarată odată cu publicarea pe pagina web-oficială a Ministerului Justiției la compartimentul „Transparența decizională”, directoriul „Proiecte de acte normative”, „Registrul proiectelor de acte normative” a [Anunțului privind continuarea procesului de elaborare a proiectului de Lege pentru modificarea Legii nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar. \(nr. de ordine 782\).](#)

Secretar de stat

Eduard SERBENCO